

Izglītības un zinātnes ministrija

Vaļņu iela 2, Rīga, LV - 1050, tālr. 67226209, fakss 67223905, e-pasts pasts@izm.gov.lv, www.izm.gov.lv

Rīgā Datums skatāms Nr. 4-
laika zīmogā 10e/2018/492

Uz ..... Nr. ....

Latvijas Republikas
Centrālajai vēlēšanu komisijai

Par likumprojektu
“Likums par mazākumtautību izglītības iestāžu
iekārtu Latvijā”

Izglītības un zinātnes ministrija (turpmāk – ministrija) ir saņēmusi Latvijas Republikas Centrālās vēlēšanu komisijas 2018.gada 29.janvāra vēstuli Nr.02-01.7/20e, kurā lūgts sniegt atzinumu, vai parakstu vākšanai iesniegtais likumprojekts “Likums par mazākumtautību izglītības iestāžu iekārtu Latvijā” (turpmāk – projekts) ir uzskatāms par pilnīgi izstrādātu Latvijas Republikas Satversmes 78.panta izpratnē.

Ievērojot minēto lūgumu, ministrija sniedz atzinumu, ņemot vērā Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedumā lietā Nr.SA-3/2014 ietvertās atziņas par Latvijas Republikas Satversmes 78.panta tvērumu un kritērijiem, pēc kuriem nosakāms, ka likumdošanas iniciatīva ir “pilnīgi izstrādāta”.

Atbilstoši minētajā spriedumā noteiktajam: 1) likumprojektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc formas. Formālajām prasībām ir jābūt tikai tik augstām, lai izslēgtu tādus projektus, kuru piemērojamība formālu trūkumu dēļ nav iespējama (piemēram, projekts nav noformēts kā likumprojekts, projekta teksts saturiski ir nesaprotams, tekstā ir loģikas kļūdas u.tml.); 2) likumprojektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc satura. Likumam, pielietojot atzīto tiesību piemērošanas, it sevišķi interpretācijas metodoloģiju, ir jābūt piemērojamam, neradot pretrunu ar juridiskā spēka hierarhijā augstākām vai prioritāri piemērojamām tiesību normām; 3) likumprojekts pēc sava satura nedrīkst būt pretrunā ne ar tiem Satversmes noteikumiem, kurus tas nepiedāvā grozīt, ne ar Satversmes kodolu; 4) likumprojekts, kas pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām, nav uzskatāms par „pilnīgi izstrādātu”.

Ievērojot turpmāk minētos iebildumus un to raksturu, ministrija pauž viedokli, ka projekts nav uzskatāms par pilnīgi izstrādātu Latvijas Republikas Satversmes 78.panta izpratnē.

Vienlaikus lūdzam ņemt vērā, ka šī atbilde vērtējama tikai kā ministrijas viedoklis Centrālo vēlēšanas komisiju interesējošā jautājumā.

1. Projekta ievaddaļas trešajā rindkopā kā pamatojums likuma par mazākumtautību izglītības iestāžu iekārtu nepieciešamībai ir norādīts, ka mazākumtautību skolu tālākā pastāvēšana un mazākumtautību valodu izmantošana mācību procesā normatīvajos aktos nav garantēta. Projekta ievaddaļas ceturtajā rindkopā ir norādīts, ka īpaši nelabvēlīgā situācijā atrodas mazākumtautības, kuru izglītības un kulturālās intereses Latvijā nav aizsargātas ar starptautiskiem

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU**

divpusējiem līgumiem par sadarbību izglītībā.

Ministrijas ieskatā šādi apgalvojumi nav uzskatāmi par patiesiem.

Latvijas Republikas Satversmes 4.pantā ir noteikts, ka valsts valoda Latvijas Republikā ir latviešu valoda. Latvijas Republikas Satversmes 114.pants nosaka, ka personām, kuras pieder pie mazākumtautībām, ir tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību. Valsts valodas likuma 1.panta 4.punktā ir noteikts, ka minētā likuma mērķis ir nodrošināt mazākumtautību pārstāvju iekļaušanos Latvijas sabiedrībā, ievērojot viņu tiesības lietot dzimto valodu vai citas valodas, kā arī latviešu valodas ietekmes palielināšanu Latvijas kultūrvidē, veicinot ātrāku sabiedrības integrāciju. Minētā likuma 14.pantā ir noteikts, ka Latvijas Republikā ir garantētas tiesības iegūt izglītību valsts valodā. Valsts valodas lietošanu izglītībā nosaka izglītību regulējošie likumi.

Izglītības likums 38.panta otrās daļas 1.punkts kā vienu no izglītības programmu īpašiem veidiem nosaka mazākumtautību izglītības programmas, un saskaņā ar Izglītības likuma 9.panta otrās daļas 1. un 2.punktu izglītību mazākumtautību izglītības valodā var iegūt privātās izglītības iestādēs, kā arī valsts un pašvaldību izglītības iestādēs, kurās tiek īstenotas mazākumtautību izglītības programmas, ievērojot šā likuma 41.panta noteikumus. Savukārt Vispārējās izglītības likuma 30.panta piektā daļa un 42.panta otrā daļa nosaka, ka pamatizglītības programmu un vispārējās vidējās izglītības programmu var apvienot ar mazākumtautību izglītības programmu, iekļaujot tajā mazākumtautības dzimto valodu, ar mazākumtautību identitāti un integrāciju Latvijas sabiedrībā saistītu mācību saturu.

Minēto uzdevumu izpildi veicina Ministru kabineta 2014.gada 12.augusta noteikumi Nr.468 "Noteikumi par valsts pamatizglītības standartu, pamatizglītības mācību priekšmetu standartiem un pamatizglītības programmu paraugiem" un Ministru kabineta 2013.gada 21.maija noteikumi Nr.281 "Noteikumi par valsts vispārējās izglītības standartu, mācību priekšmetu standartiem un izglītības programmu paraugiem". Minētajos noteikumos ir paredzēta mazākumtautības (dzimtās) valodas apguve un iespēja daļu no izglītības satura apgūt attiecīgajā mazākumtautības valodā, bilingvāli vai mācību satura un valodas vienlaicīgas apguves formā.

Tādējādi pastāv nepieciešamie priekšnoteikumi, lai vispārējā izglītībā tiktu izpildītas Latvijas Republikas Satversmes 114.pantā noteiktās personu tiesības saglabāt un attīstīt savu valodu, etnisko un kultūras savdabību.

Ministrijai nav zināmi normatīvie akti vai politikas plānošanas dokumenti, kuros būtu noteikts mazākumtautību valodas lietojuma aizliegums (sistēmiska likvidācija) vispārējā izglītībā. Vēlamies vērst uzmanību, ka, īstenojot plānoto pāreju uz mācībām valsts valodā, Ministru kabinetā 2018.gada 23.janvārī ir atbalstīti un Saeimā ir iesniegti grozījumi Izglītības likumā un Vispārējās izglītības likumā, kas paredz valsts valodas lomas (procentuālā īpatsvara) palielināšanu pamatizglītībā un mazākumtautību valodu lietojuma vispārējā izglītībā fokusēšanu uz mācību priekšmetiem, kas tieši saistīti ar attiecīgās mazākumtautību valodu, etnisko un kultūras savdabību.

Vēlamies arī norādīt, ka termins "mazākumtautību izglītības iestāde" ne Izglītības likumā, ne Vispārējās izglītības likumā nav lietots, jo atbilstoši Vispārējās izglītības likuma 10.panta pirmajai daļai un trešās daļas 1.punktam vispārējās izglītības iestāde ir tiesīga īstenot dažādas izglītības programmas.

2. Atbilstoši normatīvo aktu izstrādes prasībām likumprojekta nosaukumu veido no vārdiem, kas atklāj likumprojekta saturu.

Ievērojot minēto un projekta nosaukumu, projektā būtu jārunā par mazākumtautību izglītības iestādēm, taču projekta tvērums ir plašāks nekā tā nosaukums. Piemēram, projektā ir ietverts regulējums arī par mazākumtautību izglītības programmām, kas netiek īstenotas mazākumtautību izglītības iestādēs, regulējums par ministrijas struktūru. Tādējādi nav saprotams, kas projekta izpratnē ir domāts ar vārdiem "mazākumtautību izglītības iestāžu iekārta". Ievērojot minēto, nav saprotams arī projekta 1.pants, kas nosaka, ka mazākumtautību izglītības iestāžu iekārta Latvijā ir savā organizācijā autonoma šā likuma noteikumu robežās. Nav skaidrs, kādas mazākumtautību izglītības iestāžu tiesības izriet no šādas tiesību normas un kādas tiesības izriet

**DOKUMENTS PARAKSTĪTS AR DROŠU ELEKTRONISKO PARAKSTU UN
SATUR LAIKA ZĪMOGU**

no šāda izglītības iestāžu statusa, tai skaitā ņemot vērā, ka vienā izglītības iestādē bez mazākumtautību izglītības programmas var tikt īstenotas arī citas izglītības programmas. Minētais attiecas arī uz projekta pārejas noteikumu regulējumu. Minētais pants arī precizējams attiecībā valsts nosaukuma lietojumu.

3. Projekta 2.panta pirmā daļa paredz noteikt pienākumu valstij un pašvaldībai uzturēt tik daudz mazākumtautību izglītības iestāžu, "cik tās vajadzīgas mazākumtautību bērnu izglītošanai, vadoties no šā likuma noteikumiem". Minētā norma nav izpildāma, jo tās teksts saturiski nav izprotams, proti, papildu jau minētajam, ka nav skaidrs, kādas tiesības izriet no mazākumtautību izglītības iestāžu statusa, nav arī skaidrs, kuras tiesību normas būtu piemērojamas, lai noskaidrotu bērnu izglītošanai nepieciešamo mazākumtautību izglītības iestāžu skaitu. Tāpat arī šāda norma var prasīt nesamērīgi lielu ieguldījumu no valsts un pašvaldībām, tostarp papildu finanšu līdzekļus.

4. Projekta 2.panta otrā daļa paredz fizisku personu tiesības prasīt jaunas mazākumtautību izglītības programmas īstenošanu. Vēršam uzmanību, ka šādas fizisku personu tiesības nav noteiktas attiecībā uz izglītības programmu īstenošanu latviešu valodā. Tādējādi pastāv risks, ka tiek pārkāpts Latvijas Republikas Satversmes 91.pantā nostiprinātais vienlīdzības princips, kas citastarp liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos.

Nav arī viennozīmīgi skaidra projekta 2.panta otrajā daļā ietvertā norāde uz izglītojamo skaitu, proti, no pašreizējās redakcijas izriet, ka personas ir tiesīgas prasīt jaunas izglītības programmas īstenošanu konkrētam izglītojamo skaitam, ievērojot minētajā tiesību normā noteikto minimālo izglītojamo skaitu. Projekts nosaka personu tiesības prasīt mazākumtautību programmas īstenošanu, bet nenosaka institūciju iespējamo rīcību gadījumā, kad saņemta šāda prasība. Tādējādi projekta regulējums nav viennozīmīgi skaidrs. No piedāvātās redakcijas arī nav viennozīmīgi skaidrs deleģējums Ministru kabinetam, proti, kāda kārtība Ministru kabinetam būs jānosaka.

Ministrija arī vērš uzmanību, ka atbilstoši Izglītības likuma 14.panta 41.punktam minimāli pieļaujamo izglītojamo skaitu klasē un klašu grupā vidējās izglītības pakāpē pašvaldību, valsts augstskolu un privātajās vispārējās izglītības iestādēs noteiks Ministru kabinets. Ievērojot minēto, projektā un Ministru kabineta noteikumos ietvertais minimālais izglītojamo skaits, iespējams, būs atšķirīgs. Ministrijas ieskatā nav pieļaujama atšķirīgu prasību piemērošana, vadoties tikai no izglītības programmas īstenošanas valodas.

5. Valsts valodas likuma 14.pants nosaka, ka Latvijas Republikā ir garantētas tiesības iegūt izglītību valsts valodā. Valsts valodas lietošanu izglītībā nosaka izglītību regulējošie likumi. Šobrīd valodas lietojumu vispārējā izglītībā nosaka Izglītības likums un Vispārējās izglītības likums, un minētais nav ņemts vērā projekta 3., 4. un 5.pantā.

6. Projekta 3.pantā ir iekļauta norāde uz noteikumiem par privātām izglītības iestādēm, taču nav skaidrs, kādi noteikumi ir domāti. Nav korekti arī lietot terminu "juridiskās un fiziskās personas", ievērojot, ka juridiska persona ir arī piemēram, pašvaldība un valsts augstskola.

7. Projekta 4.pants paredz noteikt, ka mazākumtautību izglītības iestādēs mazākumtautības valodas, kā arī valsts valodas apguve ir obligāta, vienlaikus nosakot, ka mācībvalodu lietošanu valsts un pašvaldību izglītības iestādēs nosaka izglītības iestādes padome, bet privātajās izglītības iestādēs – izglītības iestādes dibinātājs. Turklāt projekta 5.pants arī nosaka, ka programmas prasības mazākumtautību izglītības iestādēs nedrīkst būt zemākas par šīm prasībām pārējās izglītības iestādēs, izņemot latviešu valodu un literatūru. Tādējādi, atbilstoši minētajam projekta regulējumam, izglītības iestādēs varēs tikt noteiktas atšķirīgas prasības valsts valodas lietojumam, turklāt atšķirīgas prasības varēs būt arī vienas pašvaldības dibinātās izglītības iestādēs.

Vēlamies vērst uzmanību, ka Satversmes tiesa 2005.gada 14.septembra spriedumā lietā Nr.2005-02-0106 norādīja, ka valstij ir pienākums izveidot tādu izglītības sistēmu, kas nodrošinātu

latviešu valodas kā valsts valodas efektīvu apmācību – arī attiecībā uz tām personām, kurām latviešu valoda nav dzimtā valoda. Šāds valsts pienākums izriet no Latvijas Republikas Satversmes 4.panta. Projekts šādas izglītības sistēmas izveidi neveicina, tādējādi radot risku, ka samazināsies latviešu valodas ietekme, kā rezultātā netiks veicināta arī sabiedrības integrācija.

8. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 3.panta pirmajai daļai Ministru kabinetam padotās valsts pārvaldes institucionālo sistēmu un valsts pārvaldes darbības pamatnoteikumus nosaka Valsts pārvaldes iekārtas likums.

Projektā iekļautais regulējums attiecībā uz Mazākumtautību departamentu neatbilst minētā likuma regulējumam. Piemēram, Valsts pārvaldes iekārtas likuma 16.panta pirmā daļa nosaka, ka tiešās pārvaldes iestādes darbību reglamentē Ministru kabineta apstiprināts nolikums. Atbilstoši minētā panta otrās daļas 3.punktam nolikumā nosaka iestādes funkcijas, uzdevumus un kompetenci. Atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likuma 17.panta pirmajai daļai tiešās pārvaldes iestādes vadītājs organizē iestādes funkcijas pildīšanu un atbild par to, vada iestādes administratīvo darbu, nodrošinot tā nepārtrauktību, lietderību un tiesiskumu. No minētās normas, ministrijas ieskatā, izriet ministrijas valsts sekretāra tiesības izveidot racionālu struktūru ministrijas funkciju izpildei, tai skaitā lemt par ministrijas jaunu struktūrvienību izveidi, struktūrvienību likvidāciju vai reorganizāciju. Projekts pretēji minētajam paredz konkrēta departamenta izveidi, nosakot arī šī departamenta uzdevumus. Turklāt departamenta uzdevumi nav viennozīmīgi skaidri, piemēram, no projekta 7.panta ceturtajā daļā ietvertajiem vārdiem “Departaments īsteno Izglītības un zinātnes ministrijas saskaņošanas funkciju”, nav skaidrs, vai departamenta direktors pieņems lēmumu ministrijas vārdā vai arī tikai sagatavos lēmuma projektu. Vēršam arī uzmanība, ka saskaņā ar projekta 7.panta ceturto daļu saskaņošanas funkciju departaments īsteno attiecībā uz pašvaldību padotībā esošo visu vispārējās izglītības iestāžu vadītāju pieņemšanu darbā un atbrīvošanu no darba, pretēji minētā panta pirmajā daļā noteiktajam, ka departaments darbojas mazākumtautību skolu atbalstam.

9. Projekta 8.pants paredz noteikt, ka Mazākumtautību departamenta direktors piedalās Ministru kabineta sēdēs ar padomdevēja tiesībām visos jautājumos, kas skar mazākumtautību izglītību. Minētā norma ir pretrunā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 27.panta otrajā daļā noteikto, ka Ministru kabinetā izskatāmo dokumentu veidus, iesniegšanas un saskaņošanas kārtību, virzību, Ministru kabineta un Ministru kabineta komiteju sēžu, kā arī valsts sekretāru sanāksmju sagatavošanas un norises kārtību un citus Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības jautājumus reglamentē Ministru kabineta kārtības rullis.

10. Atbilstoši Valsts civildienesta likuma 2.panta pirmajai daļai valsts civildienesta ierēdņa amata pretendents izvirzāmās obligātās prasības, iecelšanu ierēdņa amatā un atbrīvošanu no ierēdņa amata, ierēdņa pienākumus, tiesības, dienesta gaitu un vadību vispārējā valsts civildienestā nosaka Valsts civildienesta likums.

Projektā iekļautais regulējums attiecībā uz Mazākumtautību departamenta amatpersonām ir pretrunā ar minēto likumu.

Piemēram, atbilstoši Valsts civildienesta likuma 6.panta pirmajā daļā noteiktajam valsts civildienesta ierēdņu amatus iestādē atbilstoši amatā veicamajiem pienākumiem, saskaņojot ar Valsts kanceleju, nosaka iestādes vadītājs, proti, valsts sekretārs. Minētā likuma 3.panta pirmā daļa nosaka, kas ir ierēdnis. Projekts, savukārt, jau paredz noteikt, ka Mazākumtautību departamenta sastāvā būs valsts civildienesta ierēdņi, lai gan no projekta 7.pantā noteiktās departamenta kompetences, ministrijas ieskatā, neizriet, ka departamentā veicamie pienākumi atbilstu ierēdnim veicamajiem pienākumiem.

Piemēram, saskaņā ar projekta 9.pantu Mazākumtautību departamenta direktoru ievēlē Saeimas deputāti uz Saeimas pilnvaru laiku. Minētais ir pretrunā ar Valsts civildienesta likuma regulējumu attiecībā uz personas iecelšanu ierēdņa amatā, tai skaitā likuma 8.pantā noteikto attiecībā uz pretendentu konkursa izsludināšanu uz vakantajiem ierēdņu amatiem un likuma

11.panta pirmajā daļā noteikto, ka pretendentu ierēdņa amatā uz nenoteiktu laiku ar rīkojumu ieceļ iestādes vadītājs. No projekta arī nav skaidrs, kas un kādos gadījumos varēs atcelt departamenta direktoru no amata pirms termiņa.

11. Projekta 9.pants paredz noteikt, ka Mazākumtautību departamenta direktoru ievēlē Saeimas deputāti, kuri ziņās par sevi, kas tika pievienotas kandidātu sarakstam, norādījuši tautību, kas nav "latvietis". Ievērojot minēto, pastāv risks, ka tiek pārkāpts Republikas Satversmes 91.pantā noteiktais diskriminācijas aizlieguma princips.

12. Projekts paredz noteikt Mazākumtautību izglītības autonomijas padomes piekrišanas nepieciešamību valsts un pašvaldību mazākumtautību izglītības iestāžu likvidēšanai vai reorganizācijai. Ievērojot padomes statusu, ministrijas ieskatā, šāds regulējums ir pretrunā ar Valsts pārvaldes iekārtas likuma 15.panta pirmajā daļā un 27.panta pirmajā daļā noteikto Ministru kabineta un pašvaldību kompetenci.

Projekta 14.panta otrajā daļā noteiktās Mazākumtautību izglītības autonomijas padomes tiesības ir pretrunā ar Attīstības plānošanas sistēmas likumā noteikto attiecībā uz attīstības plānošanas dokumentu izstrādi un Ministru kabineta iekārtas likuma 27.panta otrajā daļā noteikto, ka Ministru kabinetā izskatāmo dokumentu veidus, iesniegšanas un saskaņošanas kārtību, virzību, Ministru kabineta un Ministru kabineta komiteju sēžu, kā arī valsts sekretāru sanāksmju sagatavošanas un norises kārtību un citus Ministru kabineta iekšējās kārtības un darbības jautājumus reglamentē Ministru kabineta kārtības rullis. Nav skaidra arī minētās projekta normas piemērošanas kārtība.

13. Projekta 15.panta otrā daļa paredz noteikt valsts pienākumu nodrošināt pedagogu sagatavošanu mazākumtautību izglītības iestādēm, tajā skaitā pedagogu apmācību mācību priekšmetu pasniegšanai mazākumtautību valodā un bilingvāli. Ievērojot projekta 2.pantā noteikto attiecībā uz personu tiesībām prasīt jaunu mazākumtautību izglītības programmu īstenošanu, pastāv pamatotas bažas, ka projekta 15.panta otrajā daļā noteikto uzdevumu objektīvu iemeslu dēļ nebūs iespējams nodrošināt.

14. Projekts nav izstrādāts atbilstoši likumprojektu izstrādes prasībām. Piemēram, atbilstoši normatīvo aktu izstrādes prasībām likumprojekta atsevišķā pantā norāda likuma mērķi. Projektā, savukārt, likuma mērķis nav norādīts. Piemēram, viena no normatīvo aktu izstrādes prasībām nosaka, ka normatīvā akta projektā neietver normas, kas dublē augstāka vai tāda paša spēka normatīvā akta tiesību normās ietverto normatīvo regulējumu. Minētā prasība nav ievērota, jo projekta 6.pantā noteiktais, ka ar izglītību saistīto normatīvo aktu ievērošanu mazākumtautību izglītības iestādēs kontrolē Izglītības kvalitātes valsts, jau izriet no Izglītības likuma 20.panta pirmās daļas. Piemēram, projekts izstrādāts, neievērojot prasības attiecībā uz likumprojekta teksta iedalījumu.

Valsts sekretāre

L.Lejiņa

Kušķe

Guntra.kuske@izm.gov.lv

Sīka

Eriks.sika@izm.gov.lv

Bīlmanis

Dainis.bilmanis@izm.gov.lv

Papāns

Dainis.papans@izm.gov.lv